27.1.2021 25/00 00 02 00/2021 VNS 6/2020

Marjo-Riitta Seppälä
valiokuntakanslian sihteeri
Maa- ja metsätalousvaliokunta
00102 Eduskunta

Luonnonvarakeskuksen lausunto maa- ja metsätalousvaliokunnalle Valtioneuvoston selonteosta eduskunnalle (VNS 6/2020 vp) Suomen kestävän kasvun ohjelmasta

1 Tausta

Suomen kestävän kasvun ohjelma tukee monin tavoin Marinin hallituksen ohjelman taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristöllisen kestävyyden tavoitteita. Keskeisenä osana ohjelmaa on nostettu vihreän siirtymän ja energiasektorin murroksen vauhdittaminen innovatiivisin ratkaisuin ja uuden teknologian avulla. Lisäksi korostetaan suomalaisen osaamistason nostoa ja vientimahdollisuuksia. Vaikka toimenpiteet on tiivistetty kuuteen painopisteeseen, niitä on lukuisia ja vaarana on, että hallittu rakennemuutos kohti vihreämpää taloutta, jota ohjelmalla pitäisi tavoitella, jää toteutumatta. Rahoitus ei riitä kaikkien sektoreiden tasapuoliseen kehittämiseen, ja siksi Luonnonvarakeskus esittää, että toimenpiteet pitäisi paremmin valjastaa nimenomaan vihreän siirtymän toteutumiseen kaikilla painopisteillä.

Ohjelmassa korostetaan pitkälle jo olemassa olevien rakenteiden hyödyntämistä, mutta uudenlaiset rohkeat ja riskialttiitkin tieteidenvälisyydestä tai uudenlaisista sidosryhmäkohtaamisista kumpuavat avaukset eivät ole ilmeisiä. Suomi voisi korkean osaamisensa turvin toimia tässä vahvana ajurina. Yksittäiset hankkeet eivät kuitenkaan riitä järjestelmätason muutokseen. Biokiertotalouden osalta esimerkiksi tiivis tutkimuslaitosten ja sidosryhmien yhteistyö on jo nyt saanut vauhtia esimerkiksi kiertotalouden innovaatioekosysteemistä (Luke, VTT, SYKE, GTK ja Aalto).

2 Luonnonvarakeskus ehdottaa

Luonnonvarakeskus peräänkuuluttaa kokonaiskestävyyttä ja pitkäjänteisyyttä (ympäristö, talous ja sosiaalinen) investointien, innovaatioiden ja järjestelmätason muutosten ohjaamisessa. Maa-, metsä- ja kalatalous ovat ja tulevat olemaan jatkossakin Suomen talouden kivijalkoja, mutta niiden uudistuminen on välttämätöntä.

Painopiste 1: Koulutuksella ja tutkimus- ja innovaatiotoiminnalla Suomi takaisin kestävän kasvun uralle

Luonnonvarakeskus pitää tärkeänä, että tutkimus- ja innovaatiotoiminnalla tuetaan Suomen elinkeinosektoreiden uudistumista, niiden kapasiteettia ottaa käyttöön uutta teknologiaa ja liiketoimintamalleja. Uusiutuvien luonnonvarojen hoito ja hyödyntäminen on nostettava keskeiseen rooliin, kun tavoitellaan kestävää kasvua. Yritysten ja tutkimuslaitosten yhteistyömuotojen kehittämiseen on panostettava. Tuuppaustoimet, jotka perustuvat kokonaiskestävyyden osaamisen ja ovat sekä laadullisia että määrällisiä mahdollistavat muutoksen kohti kestävää kasvua. Luonnonvarojen käyttöön liittyvää yhteiskunnallista tutkimusta ja ratkaisujen yhteiskehittämistä pitää vahvistaa, jotta löydetään parhaat ja hyväksyttävät keinot innovaatioiden jalkauttamiseksi.

Ehdotus: TKI-ohjelma ”Tuupataan Suomi kestävän kasvun uralle”. Rahoitus yhteistyössä MMM, Business Finland ja Suomen Akatemia

Painopiste 2: Vihreä siirtymä tukee talouden rakennemuutosta

Vahvaa panostusta tarvitaan esimerkiksi puuta käyttävän teollisuuden tuotantojärjestelmien ja -prosessien uudistamiseen ja investointeihin. Metsätalous on siirtymässä kohti biokiertotaloutta (ks myös Reijo Karhisen ehdotusta kiertotalouden strategiseksi uudeksi suunnaksi) ja uudet investoinnit hyödyntävät jo nyt parasta saatavilla olevaa teknologiaa (best available technology, BAT). Nämä jo osaltaan vauhdittavat siirtymää kohti hiilineutraaliustavoitteita. Selvää on kuitenkin, että pienimittakaavaiset pilotoinnit ja innovatiivisuutta tukevat ratkaisut tarvitsevat rahoitusta ja osaamista. Vain siten ne pystytään skaalaamaan sellaisiksi kilpailukykyisiksi järjestelmätason muutosprosesseiksi, jotka huomioivat sekä ympäristöön että alueelliseen hyvinvointiin liittyvät tavoitteet.

Ehdotus: Ratkaisupata alueellisten innovaatio- ja osaamispotentiaalin täysimittaiseen hyödyntämiseen. Rahoitus osaksi ESR ja Business Finlandia.

Painopiste 3: Suomen kansainvälisen kilpailukyvyn turvaaminen

Suomalainen ruokajärjestelmä tarvitsee alkutuotannosta lähtien T&K -innovaatioita ja investointeja uuteen teknologiaan, jotta Suomi kykenee ottamaan laajemman vastuun omasta ruuantuotannostaan ja kantamaan kasvavan vastuunsa globaaliväestön ravitsemuksesta. Juuri julkaistu Ruokahävikki -tiekartta viitoittaa tietä yritysten ja tutkimuslaitosten yhteistyölle toisaalta hävikin minimoimiseen, mutta samalla myös digitaalisten ratkaisujen, osaamisen vahvistaminen kautta saataviin uusiin innovatiivisiin liiketoimintaratkaisuihin, joilla edistetään myös hiilineutraaliustavoitteiden saavuttamista eri toimialoilla vuoteen 2035 mennessä (ks vähähiiliset tiekartat). Nämä ratkaisut ovat siirrettävissä myös kansainväliseen ympäristöön. Uutta tutkimusta ja innovatiotoimintaa tarvitaan, mutta myös olemassa olevasta tutkimustiedosta, hankkeista ja osaamisesta on paljon hyödynnettävää niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Panoksia tulee suunnata myös näiden resurssien systemaattisempaan hyödyntämiseen.

Ehdotus: Investointiohjelma biokiertotalouden uuden suunnan toteuttamiseksi. Rahoitus Business Finland, yritykset ja säätiöt

Painopiste 4: Kestävän infrastruktuurin ja digitalisaation vahvistaminen

Merkittävimmät muutokset lähitulevaisuuden tuotantojärjestelmissä tapahtuvat niiden energian-, datan- ja digitaalisten ratkaisujen käytössä. Tuotantojärjestelmien uusiutuminen primäärienergian tuotannosta alkaen tulee vaatimaan suuria infrastruktuuri-investointeja sekä energian tuotantoon että jakeluun. Näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa liikkuvat työkoneet tulevat sähköistymään, mikä muuttaa maatilojen toimintaa sekä vaatii panoksia koneinvestointeihin. Myös metsäkoneiden energiankäyttö voi muuttua nopeastikin sähköiseen suuntaan ja hybriditeknologiaa on jo otettu käyttöön esimerkiksi hakkuukoneissa ja hakkureissa. Näissäkin muutoksissa kokonaiskestävyyden ennallta-arviointi on aivan oleellista lyhyellä ja pitkällä aikavälillä esimerkiksi sähköntuotannon osalta.

Ehdotus: Tulevaisuuden infrat – investointiohjelma yhdessä tutkimuslaitosten kanssa.

Johanna Kohl, Antti Asikainen, Katriina Soini, Taneli Kolström

Luonnonvarakeskus
Latokartanonkaari 9
PL 2, 00791 Helsinki Puhelin 029 532 6000 Y-tunnus 0244629-2